

**SLOVENSKÝ
NÁRODNIS
4**

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online prístupné iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

OBSAH

STUDIE

Milan Leščák: Tvorivý odkaz folkloristického diela Pavla Dobšinského (K 150. výročiu narodenia)	547
Viera Gašparíková: Integračné tendencie v ľudovej próze . . .	560
Eva Krekovičová: K otázke funkčných väzieb piesne v súčasnom dedinskom prostredí (Na príklade Liptovskej Tepličky) . . .	572
Marta Sigmundová: Na margo ilustrácií Dobšinského Prostonárodných slovenských povestí . . .	587

MATERIÁLY

Etnografický atlas Slovenska — pokusné komentáre	
Peter Slavkovský: Srp a kosák	597
Ján Podolák: Ľudové názvy oviec ako prameň etnografického štúdia pastierstva v Karpatoch* . . .	601

DISKUSIA GLOSÝ

Teória modelovania v národopisnej vede	
--	--

Peter Slavkovský: Pokus o modelovanie v problematike agrárnej etnografie	629
Rastislava Stoličná: K pokusnému modelovaniu vo výskume ľudovej stravy	633
Soňa Kovačevičová: Ľudové bývanie na Slovensku (Model, systém, štruktúra)	636
Zora Apáthyová — Rusnáková: K poslednej fáze atlasových prác a teória modelovania . . .	642

ROZHLADY

In memoriam Gyulu Ortutaya (Viera Gašparíková)	647
Smolenické dni 1978 (Adam Pranda)	649

RECENZIE A REFERÁTY

ABC človeka (Richard Jeřábek)	655
Adolf Kašpar Boženě Němcové (Viera Gašparíková)	659
Ukrajinski narodni pisni schidnoji Slovaččyny. III. (M. Mušíňka)	660

Josef Vařeka: Česko-německý a německo-český slovník vybraného názvosloví lidového domu a bydlení (Václav Frolec)	661	G. L. Permjakov: Prodelki chitrecov (Zuzana Profantová)	665
Kysucké múzeum. Správy a informácie, 1, 1977 (Adam Pranda)	661	T. D. Kurdovanidze: Sjužety i motivy gruzinskich volšebnych skazok (Viera Gašparíková)	666
Vilmos Voigt: Bevezetés a szemiotikába (Karol Tomiš)	663	Kazky pro tvaryn (M. Mušínká)	668
		Celoročný obsah slovenský, ruský, německý, anglický	669

Na obálke:

Str. 1. *L. Fulla*, ilustrácia k rozprávke Zlatý kolovrátok, kolorovaná perokresba. In: Slovenské rozprávky. Bratislava 1953, 108.

Str. 2. *L. Fulla*, Dlhý, Okatý, Bruchatý, ilustrácia rozprávky Čarodejná kráľovná, tempera. In: Slovenské rozprávky. Bratislava 1953, 112.

Str. 3. *M. Benka*, Ilustrácia k rozprávke Mechúrik-Koščúrik s kamarátmi, kolorovaná perokresba. In: P. Dobšínský, Prostonárodné slovenské povesti. Bratislava 1958, 3, 210.

Str. 4. *V. Hložník*, Princezná a zlý vták, ilustrácia rozprávky Hadač, Struhač, Strelec, Poprac, kolorovaná perokresba. In: P. Dobšínský, Prostonárodné slovenské povesti. Martin 1947, 1, frontispice.

Autorom koncoviek na stranách 557, 558, 559, 571, 585, 627 je Martin Benka a autorom koncoviek na stranách 582, 632, 641 je Ľudovít Fulla

HLAVNÁ REDAKTORKA
Božena Filová

VÝKONNÝ REDAKTOR
Pavel Stano

REDAKČNÁ RADA
Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Emília Horváthová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosáľová, Adam Pranda, Antonín Robek

INTEGRAČNÉ TENDENCIE V LUDOVEJ PRÓZE

VIERA GAŠPARÍKOVÁ

Národopisný ústav SAV, Bratislava

Ak každá doba tvorí alebo do popredia stavia termíny, ktoré prispievajú k jej celkovej charakteristike a v ktorých sa odrážajú nové skutočnosti či nastupujúce premeny a úsilia, tak to nemôže byť inakšie ani v našej súčasnosti, v období vedeckotechnickej revolúcie. Na jeden z termínov, vyznačujúcich sa obzvlášť silnou frekvenciou, totiž na *inováciu*, sme sa v aplikácii na úsek ľudovej prózy zamerali v príspevku k VII. zjazdu slavistov.¹ Teraz z tej istej sústavy odborných názvov vyberáme výraz *integrácia*, ktorý sa dnes dostáva do nového svetla.

O integrácii sa hovorí, ako je známe, predovšetkým v ekonomike. Avšak to isté pomenovanie možno použiť pri pohľade na celé naše dianie z rôznych strán, či už máme na mysli spôsob života a vedomie ľudí alebo oblasť kultúry a vedy, v ktorej dochádza zvlášť k známemu uvoľňovaniu hraníc medzi jednotlivými odbormi, k vzájomnému miešaniu metód, k sústreďovaniu na riešenie závažných a spoločných otázok v interdisciplinárnej spolupráci ap. Pritom všetkom prítomnosť integrácie ešte nevyklučuje, že nemôže nastávať opačný postup, totiž dezintegrácia. Budeme mať ešte možnosť poukázať na výskyt dezintegračných faktorov vedúcich najmä k prehlbovaniu rozdielov; teraz poukážeme len na relatívnu opozita dezintegrácia, aby sme prešli k vlastnej téme.

Relatívnu kontrastu integrácia – dezintegrácia si prirodzene môžeme overovať v rozličných okruhoch súčasného ľudského pôsobenia a existencie. Hovorí sa napríklad o socialistickej integrácii, ktorá v ekonomike je výsledkom diferencovaných, špecializovaných a čiastočne dezintegrovaných činností a predstavuje v súhrne vykonanej deľby práce komplexný celok. Dezintegráciou možno teda taktiež cez médium kooperácie dospieť k integrácii. Ak zostaneme len v rámci národopisného bádania, môžeme rovnako dokumentovať, ako dezintegrácia vo svojom dôsledku prispieva k integrácii. Tu by bolo možno krátko pripomenúť súčasný komplexný národopisný výskum, ktorý prebieha v oblasti Hontu v južnej časti stredného Slovenska.²

Počas tejto výskumnej akcie sa zisťujú predovšetkým premeny, ku ktorým dnes v oblasti dochádza. Šťastí sú aj prejavy dezintegračných vplyvov, ktoré narúšajú niekdajší ráz zvoleného územia. Z nich obzvlášť markantná je interetnická infiltrácia alebo zásah ľudovej kultúry inonárodného etnika. O dezintegrácii musíme tu však uvažovať len s istým obmedzením, t. j. vo vzťahu k predchádzajúcemu štádiu. Inak interetnické zásady majú i svoje integračné poslanie, najmä pri vzájomnom kontakte, a podmieňujú vznik širšieho, medzinárodného kontextu alebo zblížovanie prejavov ľudovej kultúry. Zastávali by sme teda

konzervatívne alebo romantické stanovisko, keby sme v interetnických reláciách videli negatívnu silu napomáhajúcu likvidovať niekdajší svojráz. V tomto smere by taktiež bolo lepšie klásť výraz narušovanie do úvodzoviek.

Zmienka o výskumoch v Honte však nemá ten hlavný zmysel, aby nám napomáhala v úvahách o interetnických vzťahoch a privádza nás i k záverom o dvoch častiach vytvárajúcich takzvanú národnú špecifickosť ľudovej kultúry, ktorú formujú tak znaky prezentovateľné len v rámci jedného etnika, ako aj sústava interetnických väzieb, v prípade Slovenska spojitosti s ľudovou kultúrou predovšetkým susedných národov, hlavne Čechov, Poliakov, Ukrajincov a Maďarov.³ Skôr máme na mysli niečo iné: historický aspekt integračných a dezintegračných procesov, čiže čo sa nám javí ako dezintegrácia v porovnaní s predchádzajúcim stavom, nie je dezintegráciou z dnešného hľadiska a predstavuje naopak jeden z integračných činiteľov v celkovom vývoji. Pritom naše úvahy môžu ísť ešte ďalej: Napriek aktuálnosti termínu integrácia pozorujeme pri historickom pohľade na tento jav, že je taký starý ako folklór vôbec. Toto naše tvrdenie predkladáme síce na jednej strane ako tézu, avšak na druhej strane ako skutočnosť, ktorú možno doložiť faktami. Vychádzame pritom z internacionálneho rázu ľudovej slovesnosti, a tu najmä ľudovej prózy, preukázateľného zvlášť v európskych pomeroch.

Napriek členitosti a rôznorodosti európskej ľudovej prózy nemožno zabúdať ani na vzájomné spojitosti, ktoré navzájom približujú rozprávačské fondy rozličných národov. Zvlášť výrazne sa črtajú vo vedúcom, esteticky najpôsobiivejšom druhu ľudovej prózy — v rozprávkách, hlavne zázračných a novelistických. Preto sa na európsku rozprávku hľadí aj ako na pevný integrálny celok.⁴ K tomuto chápaniu nepochybne prispievajú tematické a motívické zhody

a príbuznosti tak isto, ako aj hlavné črty folklórnej poetiky. Smerovaním k tejto jednote, hoci jednote relatívnej, sa ľudová rozprávka vyvíjala do tvaru, ako ho poznáme a prijímame dnes, dlhé desaťročia a stáročia. Preberali sa témy či typy a štylistické postupy, i keď na druhej strane v procese aklimatizácie sa udržiavali elementy niekedy priamo jedinečné a neopakovateľné na inom etnickom území.

Integrácia sa však v dejinách folklóru neobmedzovala iba na rámec toho či onoho druhu. Usilovala sa rámec prekročiť, uvoľniť hranice medzi druhmi, prechádzať z jedného druhu do druhého.⁵ Takýchto príkladov je v ľudovej próze veľké množstvo a odborníkom sú dobre známe. Látka spracovaná ako rozprávka môže prechádzať do povesti alebo sa povestou môže priamo stať, ak prevezme jej výrazné znaky, ako je lokalizácia, časové zaradenie s konkrétnou historickou postavou (porov. napr. spracovanie typu Cisár a opát AaTh 922, ktoré podľa okolností môže pôsobiť ako povest spojená s rozličnými menami obľúbených, „ľudových“ panovníkov, akými boli kráľ Matej, Jozef II., Peter Veľký, Fridrich Veľký, Ján Bezzemok a i.). Podobne i povest, výrazove zväčša prostá a nedosahujúca ornamentálnosť rozprávok, môže dospieť na tú istú rovinu ako rozprávka, a je zvlášť zaujímavé, že s takýmto prerodom sa stretávame aj dnes, keď zaznamenávame ústup a dokonca zánik klasickej rozprávky. Cenné svedectvo sme získali v posledných fázach súčasného výskumu na poľskej strane Vysokých Tatier, kde sme neznamenali už povest, ale skutočnú rozprávku o Jánošíkovi.⁶ Naše prekvapenie bolo o to väčšie, že až doteraz sme sa nestretli na slovenskom území s takým vybrúseným podaním ako tentokrát. Včlenenie do rozprávkového folklóru tu však bolo umožnené tým, že podanie o Jánošíkovej sile prechádzalo do povesti o tejto najvýraznejšej slovenskej

zbojníckej postave práve z rozprávok, ako zo staršej vrstvy, na ktorú slovenská zbojnícka tradícia, ale aj zbojnícka tradícia iných národov, hlavne slovanských, nadväzovala.⁷ Integrované tendencie v dejinnom vývoji tu teda mali dve odlišné fázy: od rozprávky k povesti a naopak od povesti naspäť k rozprávke.

Integrované vzťahy sa však nevyčerpávajú len prechodom z jedného prozaického druhu do iného. Predchádzajú rôznymi úsekmi folklóru, ktoré si zachovávajú epický charakter. Známym je tu príklad látky o synovi, ktorého rodičia z lakomosti zabijú, príklad často citovaný,⁸ ostatne právom, lebo sujet sa uplatnil tak vo folklórnej prozaickej novele (AaTh 939A), ako v balade či jarmočnej piesni, vystupuje aj z oblasti folklóru do vysokej literatúry a naopak, klesá na úroveň senzačnej novinovej správy.⁹ Inokedy sa integračný proces zastaví akoby na polceste, a to na hranici medzi druhmi, a ako prechodový útvar pôsobí ťažkosť, či ho priradiť skôr k rozprávke alebo k povesti. Tak len s výhradou prijímame klasifikáciu sujetu Lenora medzi zázračné rozprávky (AaTh 365) a skôr v rozprávaní vidíme démonologické podanie, pričom poverové prvky sa vo veľkej miere vynárajú práve v slovanských variantoch.¹⁰ Prirodzene, mnoho záleží na rozprávkárovi — a to nielen pri tejto látke, ale aj pri už citovaných typoch — či spracovanie spadá skôr do rozprávok alebo do povestí.

Toto upozornenie na historické korene integračných postupov v ľudovej próze snáď stačí. Zároveň sú tieto korene stálym, imanentným komponentom trvajúcim až do dnešných čias. Taktiež úsilie o integráciu, pozorovateľné predovšetkým dnes, má svoj precedens v starších vrstvách folklóru. Má povahu hlavne vyrovnávania zásadných rozdielov, čiže zjednocovanie celkového fondu. Čo sa týka ideového obsahu, majú čím ďalej tým viac prevahu a čím ďalej tým širší priestor obrazy a dejové postu-

py akoby prevzaté zo skutočného života a v ňom aj potencionálne obsiahnuté. Znamená to teda, že fantastika, presnejšie zázračné, čarovné črty sa nahrádzajú skutočnými alebo domnelými „faktami“, a táto náplň má potom adekvátny výraz i v prostých vyjadrovacích prostriedkoch, čím pravdaže sa, stierajú alebo uvoľňujú hranice medzi druhmi. Keďže vypustenie zázračných, čarovných prvkov a postupov je nemysliteľné a zdalivo všednou realitou nenahraditeľné, príslušné skladby z aktívneho repertoáru miznú, vymierajú.

Toto zatlačovanie starobyľých črt, ako sme naznačili, sa dalo pozorovať aj v minulosti a v súvislosti s tým si kladieme otázku, či nepreceňujeme mieru a proporcie týchto črt niekdajšieho rozprávkárstva a či dôraz na ne ako na charakteristikum nebol vtlačený do nášho povedomia od začiatkov folkloristiky ako vedy, keď bádatelia a zberatelia príslušné látky uprednostňovali alebo dokonca vo svojich rekonštrukciách a v súlade so svojou teóriou ich zosilňovali a zvýrazňovali. Ich zbierky a rozprávkové spracovania potom pôsobili na ústne podanie a silná fantastika mohla byť i prejavom tohto pôsobenia, pričom k výslednému účinku napomáhala aj bohatá slohová ornamentálnosť. Zároveň však naše slová o zrealnení rozprávačského prejavu sú dosť schematické a vystihujú skôr iba celkovú tendenciu ako skutočný stav ľudovej prózy v rôznych krajinách. Stretávame sa totiž s prejavmi nerovnomerného vývoja i v okruhu ľudovej prózy a stále pozorujeme značné rozdiely pri vzájomnom porovnávaní. Ak hovoríme o rozličnej sile životnosti folklórnej prozaických skladieb u jednotlivých národov a vnútri etnických celkov v jednotlivých regiónoch, potom spravidla to isté sa dá povedať o pomere reálnych a zázračných znakov a im zodpovedajúcich štýlových prostriedkov. Pritom ešte niekedy záleží na tom, ako založený je sám rozprávkár,

aké sú jeho záujmové sféry, nakoľko je obklopený rozprávkovým svetom a do akej miery tento svet plní sociálnu funkciu pre neho i jeho okolie (poslucháčov). No nejde len o spodobenie akejkoľvek skutočnej či domnejšej reality. Nehovoríme ani teraz nič nové, keď vyzdvihujeme humoristické a priamo komické motívy a situácie, ktoré vnútri spodobenej reality pôsobia k zjednocovaniu (a tým aj k obmedzovaniu) rozprávačských druhov a typov. Ak teda i zázračné prvky zostávajú v niektorých látkach, potom iste aj preto, že obyčajne majú žartovný ráz (pozri napr. legendy o putovaní Krista a Petra). Humoristickým tónom sú však ladené predovšetkým druhy, ktoré sú bez tohto tónu nemysliteľné: anekdota a humoristické rozprávanie, okrem mnohých rozprávání zo života (spomienkových rozprávání). Z veľkej časti sú tieto podania lapidárne, kalkulujujúce neraz s pointou, a tieto krátke útvary potom nesporne ovplyvňujú rozsiahlejšie skladby smerom k ich obsahovému i výrazovému zostručneniu.

Keby sme chceli zhrnúť, mohli by sme integračné tendencie, ktoré dnes prenikajú rozprávačským repertoárom, rozložiť do troch spolu spätých línií:

1. smerovanie k zrealňovaniu ideového obsahu a k jeho zjednoteniu s akcentom na žartovné, komické elementy.

2. zaujímanie stále pevnejšieho miesta tých druhov, kde humor, zväčša zhustený do úspornej skratky, predstavuje výhradnú alebo častú súčasť rozprávkovej štruktúry,

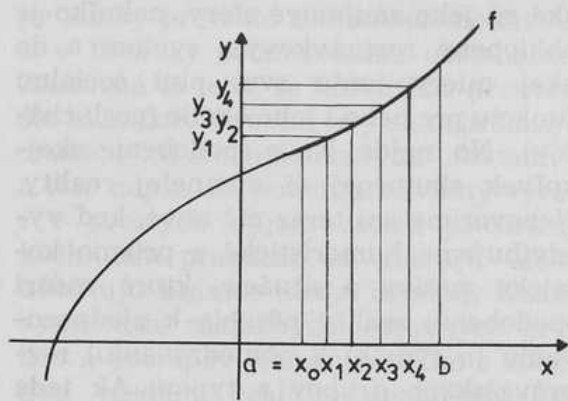
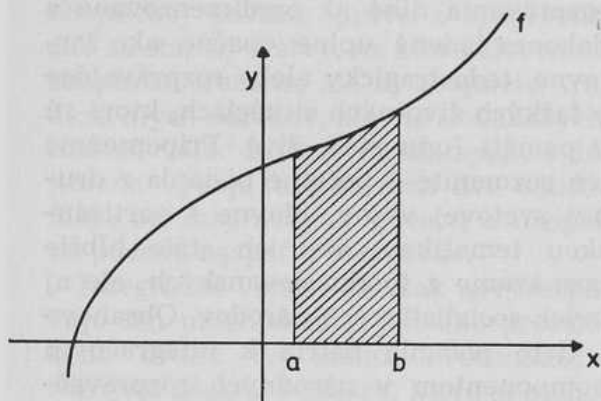
3. pôsobenie týchto krátkych útvarov na ostatné rozprávania smerom k ich zostručňovaniu a obsahovému i výrazovému zjednodušovaniu.

Opäť nesmieme zabúdať, že tieto snád' najvýraznejšie zákonitosti súčasného vývoja ľudovej prózy¹¹ nemusia vždy nevyhnutne odrážať faktický stav, ale iba celkové tendencie. K tomu, čo bolo dosiaľ povedané, doplníme, že aj v súčasnosti môžeme v teréne zapísať napr.

rozprávania dlhé až predimenzované a dokonca ladené úplne opačne ako žartovne, teda tragicky alebo rozprávajúce o ťažkých životných situáciách, ktoré sú v pamäti ľudu stále živé. Pripomeňme len rozmanité a početné podania z druhej svetovej vojny, hlavne s partizánskou tematikou, ako ich stále hlbšie poznávame z fondu slovanských, ale aj iných socialistických národov. Obsahovo i tieto podania patria k integračným komponentom v národných rozprávačských zásobniciach.

Týmito slovami prechádzame od úplne všeobecných fenoménov k javom, ktoré už nevyznačujú „Európu ako celok“, ale iba jej časť, totiž folklórny fond hlavne slovanských národov. V ňom taktiež môžeme a musíme rozoznávať dve stránky, z ktorých každá dáva nahliadnúť do integračných postupov: minulosť a prítomnosť, presnejšie, obdobie do roku 1945 a obdobie po ňom.

Hoci úsilia o integrálny celok možno kvalifikovať ako novodobý, súčasný trend, vyplynulo za národného obrodenia chápanie integrálneho celku — toto označenie sa, pochopiteľne, ešte nepoužívalo — zo základnej myšlienky, ktorá mala vystihnúť povahu ľudovej kultúry u Slovanov. Na túto kultúru sa spravidla hľadelo ako na jednoliaty útvar, v ktorom jednotlivé časti sú v harmónii, neodporujú si a nevyklúčujú sa. Obraz ideálnej jednoty však už ani na rozhraní 18. a 19. storočia nebol zistiteľný. Predpokladalo sa teda, že takýto ideálny stav existoval skôr a že v priebehu vekov sa prejavovali tendencie, ktoré by sme dnes označili ako divergentné alebo dezintegračné. Názor na jednotu slovanského sveta sa prejavoval aj v tom, že sa ešte v nasledujúcich desaťročiach neraz uvažovalo o jednom slovanskom národe, ktorého príslušníci hovoria rozličnými dialektmi. Konceptia absolútnej jednoty bola, samozrejme, iba fikciou a jej nereálnosť sa dá vyjadriť i v matematickom grafe:

Integrál od a do b — $\int_a^b f(x) dx$ predstavuje v tomto prípade celý tzv. slovanský svet alebo pre naše potreby, lepšie povedané, ľudovú kultúru, a to predovšetkým ľudovú prózu Slovanov. Tento integrál znamená sumu (úhrn, súčet) nekonečného množstva jednotlivých častíc, a doplňme, častíc, ktoré sú v ktoromkoľvek úseku „slovanského sveta“ totožné a ktorých nekonečné množstvo práve stačí, aby celkom vyplnili všetky prejavy skúmanej sféry (pre naše účely celej ľudovej prózy so všetkými jej znakmi z obsahového a formálneho hľadiska). Takýto úplný súlad je nemysliteľný, a ak napriek tomu práve obrodeneckí bádatelia boli ochotní ho prijímať, museli prichádzať s naznačenou tézou o rozrušovaní slovanskej jednoty či o odklone od nej.¹²

Avšak i keď Ľudovít Štúr zaznamenával odklon od „slovanskej rodiny“, predsa len folklór Slovanov chápal ako celok, hoci vnútorne diferencovaný, ktorý vo svojich hlavných ukazovateľoch sa výrazne líši od iného celku. Pri takejto dôslednej interpretácii by sa nemohla uplatňovať — ak máme použiť novodobú formuláciu — v integráli funkcia f vo význame priradenia, podľa ktorého každému elementu množiny x (v našom prípade folklóru, a hlavne ľudovej prózy Slovanov) presne zodpovedá jeden element množiny y (folklóru či ľudovej prózy inoslovanskej).

V našich súvislostiach elementom môžeme označiť akúkoľvek stránku alebo

časť folklórneho prejavu, či už myslíme ďalej nedeliteľný znak alebo celistvý útvar, teda počínajúc od obsahových a formálnych mikročastíc a končiac celistvou skladbou (pozri druhý graf).

Absolútna nezrovnateľnosť jednotlivých elementov slovanského a inoslovanského prozaického folklóru, pochopiteľne, neexistuje, ale naopak, možno zisťovať korešpondujúce znaky, i keď nie vždy totožné, a to predovšetkým v ľudovej próze. To znamená, že graf i teraz platí. Ak obrátíme postup a ak nevyjdeme v zhode so súčasným gramatickým chápaním z časti, ale zo základného celku ako „zložitejšieho elementu“, potom korešpondencia tzv. folklóru slovanského s inoslovanským folklórom platí predovšetkým pre celé látky (sujety, typy) hlavne rozprávkového charakteru, alebo veľké množstvo rozprávkových typov, ako ich poznáme zo systematicky Aarneho-Thompsona, nachádzame zároveň na oboch stranách. Konštatujeme, prirodzene, i motivické zhody a podobnosti, v rozprávačských postupoch (v dejových výstavbách) a v množstve princípov, na ktorých je založená folklórna poetika.

Avšak nie každý element folklóru slovanských národov má svoj ekvivalent vo fonde iných národov a naopak. Tým vzniká sústava odchýliek, ktoré mali obrodeneckí bádatelia predovšetkým pred očami a ktoré neraz bez hlbšej porovnávacej analýzy apriórne zväčšovali,

čím dochádzali k názorom o takmer uzavretej sfére slovanskej ľudovej slovesnosti brániacej sa okolitým vplyvom. Tieto odchýlky sa teoreticky dajú rozdeliť do dvoch skupín, ktoré navzájom splývajú a prepletajú sa.

Najzreteľnejšie sú prejavy svojím spôsobom jedinečné, keď určitý znak tematický, motivický či formálny nenachádza inde ani náznak protiváhy. Tým sa ľudové rozprávania u Slovanov podstatne vzdiaľujú od iných podaní, hoci tento odklon sa málokedy týka rozprávačskej látky ako celku a zasahuje skôr len niektorý úsek rozprávačského postupu, pokiaľ máme na mysli klasický, tradičný folklór a nie napr. netradičné rozprávania zo života, odrážajúce vždy konkrétnu životnú situáciu. Druhá vrstva odchýliek zostáva na rovine relativít a možno ju často zistiť až po jemnejšej analýze, ako napr. spomenutý príklad slovanských spracovaní lenorského typu. Lenže pri veľmi detailnom porovnávaní zaznamenávame drobné odchýlky i pri jednotlivých elementoch, ktoré korešpondujú s elementmi na druhej strane. Veď každé rozprávanie medzinárodne rozšírené existuje v rozmanitých obmenách a medzi týmito obmenami možno pozorovať raz väčšie, inokedy menšie rozdiely, a to nielen pri porovnávaní dvoch hlavných strán, t. j. medzi folklórom slovanských a folklórom iných národov, ale aj vnútri jednej strany. Stáva sa dokonca, že ľudová rozprávka konkrétneho slovanského národa je bližšia tomu istému typu u neslovanského suseda ako variantom ďalších slovanských národov. Tak i ľudové podania dvoch veľmi blízkych národov, akými sú Česi a Slováci, sa často — ako ostatne je dobre známe — od seba vzdiaľujú a česká tradícia v mnohom smere sa viac prikláňa k západoeurópskemu podaniu a naopak, slovenská zreteľnejšie k východoslovanskému.

To znovu potvrdzuje, že ľudová próza Slovanov ako integrálny celok vlastne

neexistuje, a odtiaľ vyplynula potreba diferenciácie, ako ju určil už Jiří Polívka, keď rozoznával tri dosť ostro ohraničené územia.¹³ Každé z týchto území je charakterizované odchýlnym systémom jazykových črt, hoci tri jazykové vetvy — záposlovanská, východoslovanská a južnoslovanská — samy osebe ešte nestačia, aby sa mechanicky bez historických predpokladov a bez prihliadania na interetnické väzby i folklór delil na tieto tri časti. Aj tu sa dá použiť graf, spodobujúci integrál a naznačujúci korešpondencie medzi množinami. Bolo by možné popri sebe klásť folklórnu prózu dvoch slovanských vetiev, napríklad záposlovanskú a východoslovanskú, o dokonca porovnávať aj všetky tri vetvy (potom by, prirodzene, vznikol graf zložitejší a pri trojstrannom pozorovaní by bolo nevyhnutné doplniť ho ešte o súradnicu z). Opäť by sa dali konštatovať korešpondujúce elementy a pochopiteľne, ako vyplýva z predchádzajúcich slov, i odchýlky v podstate dvojakého rázu. Schéma by bola ďalej aplikovateľná tak isto vnútri jedného z troch „kontextov“, napr. záposlovanského, s rovnakými výsledkami. Nechávame bokom, že by grafický vzorec slúžil i pri ďalšom členení, keby sme analyzovali fond jedného slovanského národa a potom jedného regiónu, jednej lokality, jednej sociálnej skupiny ap. Tak ďaleko však ísť nechceme a zostávame len v rovine slovanských relácií.

Ak nám integrál vo svojom úhrne nekonečného množstva jednotlivých prejavov hypoteticky znamená východiskový stav, ktorý sa neskoršie rozpadal alebo dezintegroval, a inokedy naopak, predstavuje protíľahlý pól, totiž výslednicu zjednocovacích, teda integračných tendencií, tak tento dvojaký aspekt sa nám črtá najmä pri hodnotení ľudovej prózy menšieho celku, akým je jedna z vetiev slovanskej ľudovej prózy. Teoreticky teda máme jasné, že v integrovaní treba vidieť jednak začiatok (vý-

chodisko) a jednak cieľ (výslednica); jednak predpokladaný celok nezasiahnutý ešte dezintegráciou, jednak celok, ktorý bol dosiahnutý integračnými úsiliami alebo ku ktorému sa týmito úsiliami smeruje. V skutočnosti však rozlišovanie začiatku a cieľa býva obťažné, obzvlášť ak má mať vedeckú váhu, presnejšie, s väčšou určitosťou a presvedčivosťou môžeme hovoriť len o integračných tendenciách ako o pozostatkoch primárnej celistvosti, ktorá mohla byť iba fikciou. Podobné myšlienky sme si pripomínali, keď sme sa v minulých rokoch, v rámci medzinárodnej spolupráce, zaoberali štúdiom ľudových rozprávok západných Slovanov¹⁴ a neskoršie ich ľudového humoru.¹⁵ Nejednu zhadu sme nedokázali dešifrovať, lebo sme nevedeli rozhodnúť, či ide o začiatok, alebo cieľ. Aby sme boli konkrétni, typickým humoristickým podaním spájajúcim prozaickú zásobnicu západných Slovanov je príbeh o Sekulovi a Mikulovi, ktorý po prvý raz klasifikoval Julian Krzyżanowski¹⁶ a ktorý poznajú len Poliaci, Slováci a Česi, takže dosiaľ možno hovoriť – pokiaľ nezískame správy z rozprávkového fondu iných národov – o špecificky západoslovanskom podaní. Ako na tento typ hľadieť? Ak v ňom budeme vidieť spoločný výtvor všetkých troch národov, tak nevyhnutne ho budeme považovať za odlesk či ohlas pôvodného alebo dávneho stavu, keď ľudová slovesnosť západných Slovanov tvorila organickejši celok alebo keď prozaické fondy zmienených národov boli si ešte bližšie ako dnes. Lenže nedostatok dokladov nám bráni prijímať bezvýhradne tézu o niekdajšom západoslovanskom celku, a tak zároveň vzniká otázka, či uvedený žartovný príbeh nevznikol niekde na rozmedzí troch etnických oblastí, odkiaľ sa šírila dovnútra, alebo či sa nezrodil v jednom etniku a neprechádzal do ďalších etníc, teda či sa tu neprejavila jedna z možností interetnických spojov.

Príklad by bolo možné doplniť ďalšími. Uvedieme však ešte jeden, ktorý popri slovenskom a českom etniku reprezentuje teraz aj lužickosrbské prostredie. Myslíme na rozprávku o Budulienkovi, v ktorej Istivá líška vyláka malého chlapca z domu a ktorého potom oslobodia starí rodičia hrou na husle. V tejto koncepcii rozprávania nikde inde nepoznáme, a to dokonca ani v poľskom folklóre, kde síce látka je známa, ale má ako u ďalších iných národov výlučne povahu rozprávky o zvieratách (AaTh 61B, Krzyżanowski 106). Znovu tu môžeme uvažovať o substráte fiktívnej či hypotetickej jednoty alebo o oveľa väčšej príbuznosti prozaických fondov troch západoslovanských národov. Avšak aj tentoraz nesmieme púšťať zo zreteľa cieľ alebo dôsledok integračných tendencií, hoci pre ne nenachádzame presvedčivé vysvetlenie, tendencií uskutočňovaných prostredníctvom interetnických väzieb. Pochopiteľne, mohlo tu ísť aj o iné pôsobenie, predovšetkým tlače, najmä ak sa uváži, že typ o Budulienkovi patrí k najobľúbenejším detským rozprávkam v českých krajinách, kde sa táto rozprávka často uverejňovala pri rozličných príležitostiach a v rozličných výboroch.

Zatiaľ čo východisko teda nevieme spoľahlivo doložiť a môžeme ho len predpokladať, dovoľuje materiál bádateľovi orientovať sa na integrál predovšetkým ako na sumu javov, do ktorých vyústili integračné tendencie. Doterajšie príklady a náznaky ukázali, že pomocníkom na dosiahnutie cieľa sú tu predovšetkým interetnické vzťahy, čiže otázka, ktorá zaujíma dnes jedno z prvých miest v bádani o ľudovej kultúre vôbec. Napriek tomu ani tu sme dosiaľ nedospeli k žiadúcim výsledkom a urobili sme iba prvé kroky. Avšak i tie nám už umožňujú dochádzať k určitým záverom. Pokiaľ ide o slovenskú ľudovú prózu, z hľadiska interetnických vzťahov sú nám zatiaľ najviac jasné zbojníč-

ke prozaické tradície. I keď na základe materiálu usudzujeme, že centrom týchto tradícií v karpatskom oblúku je práve Slovensko, predsa len nemožno zabúdať, že napríklad jánošíkovská tradícia sa u okolitých národov, a to najmä u Poliakov a ďalej u Ukrajincov a Čechov, vyvíjala taktiež samostatne, a spätne pôsobila na slovenský fond. Tieto vzájomné spoje veľmi výrazne reprezentujú integračné tendencie medzi časťami slovanských teritórií a zároveň ukazujú cesty, ktoré sa neobmedzovali iba na západoslovanský priestor, ale prenikali ďalej aj na východ. Napriek tomu, že dnes už máme celkove jasno, nemôžeme ani o zbojníckych tradíciách a ich integračných tendenciách vysloviť konečné slovo, lebo príslušné interetnické väzby konkrétnymi výskumami, najmä v hraničných pásoch medzi etnikmi, nemáme ešte plne podchytené a zatiaľ sme ich z priameho pozorovania mohli poznať len zo slovensko-poľského pohraničia. Časť našich poznatkov sme potom mohli premietnuť do knihy, ktorá ako výsledok poľsko-slovenskej vedeckej kooperácie vznikla v dvoch verziách.¹⁷

Z našich úvah vyplýva, že interetnické väzby a vzťahy sa síce uplatňovali aj v minulosti a formovali i folklórno-prozaický profil jednotlivých národov, avšak sám fenomén zostával skrytý a stal sa úlohou, ktorú sa pokúša riešiť až moderná veda, pričom schéma integrálu s príslušnou funkciou dovoľuje graficky spodobiť korešpondencie interetnického charakteru. Mechanicky však matematický vzorec sa preberať nedá, lebo pre každý element jednej množiny (folklóru jedného národa) nemôžeme nájsť presne korešpondujúci element druhej množiny (folklóru druhého národa); za takých okolností matematika namiesto funkcií dosadzuje relácie širšieho významu ako vo folkloristike. Ak súčasnými výskumami len sčasti rekonštruujeme niekdajší stav a predovšetkým podchycujeme dnešný stav, zisťu-

jeme druhú stránku integračných tendencií, ako sa nám prejavuje v našej prítomnosti.

I keď interetnické vzťahy prechádzali celým historickým vývinom folklóru jednotlivých národov, sú predsa len v určitom zmysle slova súčasným fenoménom. Veď snáď nikdy nedochádzalo k takej silnej kvantitatívnej migrácii obyvateľstva ako po druhej svetovej vojne, a potom snáď nikdy inokedy sa neuskutočňoval taký častý pohyb a styk s ľuďmi rozličných národností ako dnes. Interetnické kontakty tohto druhu však ešte samy osebe neznamenali, že dôjde k automatickému premietnutiu do folklórnej sféry, najmä keď ľudové rozprávačstvo ako celok opúšťa svoje predchádzajúce výhradné postavenie v súvislosti s rozširovaním záujmovej sféry moderného človeka a so stúpajúcimi možnosťami sebarealizácie. Avšak i naďalej trvá známa a odveká potreba rozprávať a počúvať, a tým aj rozprávačstvo, i keď už stráca alebo stratí svoju niekdajšiu klasickú povahu, zostane imanentným činiteľom v živote ľudí schopných prijímať aj z inonárodného prostredia a integrovať do svojho repertoáru alebo do svojej pamäti ukladať rozprávania prevzaté z iného etnika.

Touto čiastkovou charakteristikou vystihujeme prítomnosť, a ak chceme, môžeme v nej vidieť i nadviazanie na naše konštatovanie o ideovom a štylistickom vyrovnávaní súčasných rozprávačských postupov. Zároveň je tu však zásadný rozdiel. Kým predtým sme zostávali iba v okruhu rozprávkových skladieb, teraz z tohto okruhu vystupujeme, aby sme sa usilovali objasniť ho biologickými, ekologickými momentmi. A tu sa zároveň vraciame k slavistickej problematike alebo vôbec k problematike pozorovateľnej v socialistických krajinách, kde proces ľudového rozprávačstva a jeho spoločenská funkcia vstupuje do iných dimenzií.

Vedeckotechnická revolúcia, o ktorej

sme sa zmenili na začiatku, formuje život človeka v ktorejkoľvek krajine a jej vplyv je niekedy silnejší, inokedy slabší podľa jej priebehu, podľa toho, ako v tej-ktorej krajine prebieha, ako tá-ktorá vrstva či jedinec sú schopní alebo ochotní jej pôsobenie prijímať. Je teda v podstate celosvetovým zjavom, avšak podľa naznačenej diferenciacie je potrebné nespúšťať zo zreteľa jej rozdielnu povahu v závislosti od spoločenského usporiadania. Pre naše pomery je dôležité, že vedeckotechnickú revolúciu prijímame v podmienkach socialistického zriadenia. Zdalo by sa, že táto okolnosť nie je príliš rozhodujúca, najmä ak sa vychádza zo samej podstaty ľudovej slovesnosti a hlavne ľudovej prózy, ktorá je internacionálna. Lenže prozaický folklór nežije sám osebe, ale vždy v dialektickom zopnutí medzi subjektom a recipientom, medzi nositeľom a príjemcom, medzi rozprávačom a poslucháčom. A práve oni a ich prostredie podliehajú premenám určovaným našim sociálnym systémom. Čo sa teda deje s ľudovým rozprávkárstvom v dnešných slovanských a vôbec socialistických krajinách?

Odpoveď by mohla byť veľmi krátka: dochádza k integrácii. Avšak takáto odpoveď neuspokojuje a vyžaduje doplnenie.

Sme svedkami toho, ako niekde viac a inde menej dochádza k odstraňovaniu postatných rozdielov medzi vidiekom a mestom alebo k urbanizácii dediny a v súvislosti so stúpajúcou migráciou z vidieka do miest sa čím ďalej tým viac stráca niekdajšie romantické chápanie ľudovej slovesnosti ako výtvoru vidieckych vrstiev najmä roľníckych, ktoré dnes pri stúpajúcej mechanizácii dostávajú sa na tú istú úroveň ako továrenské robotníctvo. Stúpajúca migrácia a miešanie obyvateľstva plní svoju integračnú funkciu i pri odstraňovaní rozdielov medzi jednotlivými regiónmi. Všetky tieto javy majú síce svoje analógie

i v kapitalistickom svete, avšak tam naďalej trvajú i značné rozdiely, ba dokonca prehlbuje sa dezintegračný proces, lebo sa prehlbujú aj rozdiely medzi triedami a sociálnymi vrstvami, kým u nás sa striedajú protiklady medzi sociálnymi vrstvami a zreteľnejšie miznú rozdiely medzi neantagonistickými triedami. Tým teda aj samo ľudové rozprávanie v silnejšej miere existuje, stráca u nás čím ďalej tým viac črty príznačné len pre tú či onú sociálnu vrstvu a po prekonávaní regionálnych odchýliek dochádza v socialistických krajinách i k javu, ktorý môžeme označiť ako znárodňovanie folklóru, lebo folklór sa stáva majetkom celého národa, časťou súčasnej celonárodnej kultúry.¹⁸ Tento integračný proces nie je v takej miere mysliteľný práve v kapitalistických štátoch so svojimi rozdielmi najmä triednymi.

Mohli sme si dovoliť upozorniť iba na niektoré, a to hlavné integračné tendencie, ktorými sa vyznačuje najmä ľudové rozprávačstvo, ale ktoré zasahujú celú ľudovú kultúru. Avšak nezasahujú ju rovnako, a tak isto ani integračný postup sa nerozvíja — opakujeme i pre slovenské pomery — vo všetkých krajinách a regiónoch rovnakým tempom. Bolo by možné hovoriť ešte o iných integračných smeroch a dotýkať sa aj páľčivých problémov, ako sú integračné tendencie pozorovateľné u slovanských národnostných menšín v rámci iných etník. Spravodlivá socialistická politika umožňuje týmto mešinám plný rozvoj, avšak zároveň logika vývinu smeruje k integrácii. V tomto procese má svoju úlohu i bádateľ, a teda aj pracovník zameraný na ľudovú prózu, ktorý takmer v poslednej chvíli zachytáva odchádzajúci folklórny stav, študuje interetnické pôsobenie a zároveň dokumentuje prozaické prejavy, ktoré raz v integrovanom celku budú predstavovať vo väčších či menších reziduách folklórno-prozaický substrát.¹⁹

Mohli by sme teda získavať ďalšie príklady, ktoré by ukázali, ako sa aj v súčasnosti realizujú integračné tendencie v ľudovej próze najmä v socialistických krajinách. Avšak nie je a nemôže byť našou úlohou podrobne osvetliť problematiku, ale skôr na ňu len upozorniť a poukázať pritom na jej celkový rozsah i na metodologické postupy pre viacstranné objasnenie.

Preto sme integračné tendencie ľudovej prózy spočiatku zaradili do širších súvislostí ako len slovanských. Popri teritoriálnej rozlohe sme nezabúdali ani na vertikálny smer, totiž na fakt, že úsilia o vytváranie väčšieho celku z rôznych hľadísk sa prejavujú vôbec v histórii folklóru, tak povediac od najstarších čias až po dnešok. Pri sústreďení na pomery v slovanskom prozaickom folklóre sme použili pre grafické znázorňovanie matematický obrazec, aby sme upozornili hlavne na zložitosť pomerov v celej slovanskej sfére, na vzťahy slovanskej sféry k mimoslovanskému svetu, na diferenciáciu prozaickej slovesnosti slovanských národov v troch hlavných vetvách i vnútri týchto vetiev. Keby

sme chceli, mohli by sme tento graf aplikovať i na ekologickú situáciu, totiž pri demonštrovaní projekcie spoločenskej základne cez medziľudské vzťahy do vlastných folklórnych skladieb. Hoci pri schematickom spodobnení táto aplikácia je možná, dopúšťali by sme sa v takom prípade už zjednodušenia a nepresnosti, lebo by sme popri sebe kládli dve neadekvátne „množiny“, teda neuprednostňovali by sme základňu pred nadstavbou.

Na zložitosť integračného procesu sme mimovoľne poukázali, keď sa v našich formuláciách objavovali rôzne výrazy, ktoré všetky podávajú svedectvo o zmienených tendenciách a ktoré by sme mohli ešte rozmnožovať. K týmto výrazom prináleží napríklad: vytváranie celkov, vyrovnávanie rozdielov, zjednocovanie, zblížovanie, kooperácia, prekonávanie rozporov, výlučná koncentrácia na určitý úsek a i. Tým všetkým sa nám len zvyrazňuje aktuálnosť štúdia integračných postupov a zároveň ich platnosť mimo slovanskú sféru, hoci práve ona poskytuje pre toto štúdium vďačné pole pôsobnosti.

POZNÁMKY

- GAŠPARÍKOVÁ, V.: Tradícia a inovácia v prozaickom folklóre Slovákov v Bulharsku. In: Československé prednášky pre VII. medzinárodný zjazd slavistov (Varšava 1973). Praha 1973, s. 321–329.
- Národopisný výskum Hontu sa od r. 1968 realizuje ako jedna z hlavných úloh štátneho plánu v rámci Národopisného ústavu SAV v Bratislave.
- GAŠPARÍKOVÁ, V.: Slovenská ľudová rozprávka z etnického a interetnického hľadiska. In: Slavistica – národopis. Bratislava 1972, passim, najmä s. 186, 229.
- LÜTHI, M.: Das europäische Volksmärchen. 4. vyd. München 1974.
- GAŠPARÍKOVÁ, V.: Zusammenhänge und Übergangsstufen in den einzelnen Gattungen der Volksprosa. In: Fabula, zv. 9, 1967, zoš. 1–3, s. 78–86.
- Rozprával Augustín Bryja, roľník, nar. 1904 vo Vyšných Lapšach, kde dosiaľ žije. Mgt. nahrávka zo dňa 28. 6. 1976, Archív NÚ SAV.
- MELICHERČÍK, A.: Jánošíkovská tradícia na Slovensku. Bratislava 1952, s. 63 a nasl.
- Pozri naposledy u GAŠPARÍKOVEJ, V.: Kontakty a diskontakty v ľudovej próze. (Na príklade slovenských prozaických podaní o zbojníkoch). In: Interetnické vzťahy vo folklóre karpatskej oblasti – Ethnographia carpatica, Bratislava (v tlačí).
- KOSKO, M.: Les fils assassiné, FFC 198. Helsinki 1966.
- HUSKA, M. A.: Medzislovanské paralely lenorského cyklu. Národop. Sborník, 4, 1943, s. 193–261.

- 11 JECH, J.: Gesetzmässigkeiten in der Entwicklung der Volksprosa. In: Miscellanea — Prof. Em. Dr. K. C. — Peeters. Antwerpen 1975, s. 349—366.
- 12 ŠTŮR, L.: O národních písních a pověstech plemen slovanských. Praha 1853, s. 142—143.
- 13 POLÍVKA, J.: Pohádkoslovné studie. Praha 1904, s. XXV.
- 14 Výsledkom bola populárna edícia s doslovmi a porovnávacím komentárom, ktorá vyšla po prvý raz v rokoch 1972—1974 zatiaľ v piatich jazykových verziách v Budyšínskom vydavateľstve Domowina pod týmito názvami: Die gläserne Linde, Klinkotata lipka, Spievajúca lipka, Zvoníci lipka, Spiewająca lipka.
- 15 Do tlače odovzdaná antológia, ktorú vydá Instytut śląski v Opolu.
- 16 KRZYŻANOWSKI, J.: Polska bajka ludowa w układzie systematycznym I—II. Wrocław—Warszawa—Kraków 1963, typ 1831 C. Ďalej citujeme v texte skráteno: Krzyżanowski.
- 17 KOMOROWSKA, T. — GAŠPARÍKOVÁ, V.: Zbójnicki dar. Warszawa 1976. — GAŠPARÍKOVÁ, V. — KOMOROWSKA, T.: Povesti o zbojníkoch zo slovenských a poľských Tatier. Bratislava (v tlači).
- 18 BURSZA, J.: O folkłore ako súčasnom spoločensko-kultúrnom jave. Slov. Národop., 20, 1972, s. 363.
- 19 Poznatky tohto druhu získané v posledných rokoch pri výskumoch poľskej časti Spiša. Tento výskum prebieha v rámci zmienenej medzinárodnej spolupráce, porov. pozn. 17.

ИНТЕГРАЦИОННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В НАРОДНОЙ ПРОЗЕ

Резюме

Интеграционные тенденции в народной прозе можно наблюдать в ходе всего ее исторического развития, но наиболее отчетливо они проявляются в настоящее время, когда в большей мере, чем в другое время происходит, с одной стороны, ослабление границ между отдельными видами (жанрами), а с другой стороны — устранение исключительности в локальном, региональном и общенациональном смысле. В репертуаре рассказчиков происходит все более отчетливая ориентация на приближение идейного содержания к реальности и на его объединение с акцентом на юмористические, комические элементы, причем виды, которые представляют шуточный настрой рассказа, занимают все более прочное место, и в качестве по большей части кратких форм они воздействуют в направлении их сокращения и упрощения содержания и средств выражения.

Эти интеграционные тенденции, несмотря на неравномерное общественное развитие и фазовый сдвиг, можно наблюдать в различных странах. Но одновременно можно наблюдать особенности интеграционных аспектов в фольклоре славянских наций. Идея интеграционного единого целого словацкого фольклора — хотя и иначе сформулированная — выдвигалась

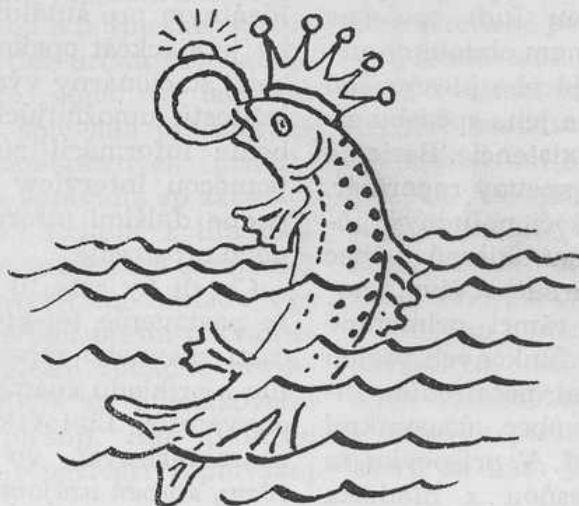
с определенным упрощением в период национального возрождения. Эти взгляды сегодня представляют собой, разумеется, пройденный этап, однако одновременно было бы неправильным забывать об определенном интегральном целом, которое обнаруживается в особенности в трех ветвях, т. е. в фольклоре западных, восточных и южных славян. Целый ряд прозаических сюжетов и стилистических (фольклорно-поэтических) приемов служит доказательством дифференцированной целостности внутри этих трех славянских территорий. Интеграционные тенденции в границах фольклора славянских наций особенно заметны в настоящее время. Более интенсивно проявляется сближение репертуара социальных групп и неантагонистических классов и осуществляется так называемая национализация фольклора. Одновременно появляется возможность и для большей интернациональной мобильности, наблюдаемой главным образом в народной прозе всех социалистических стран, возможность которой в рамках славянского фольклора дается и родственностью языков. Несмотря на своеобразие и параллельное развитие народной прозы в этих отдельных странах, и в ней происходит процесс социалистической интеграции.

Zusammenfassung

Integrationsströmungen äußerten sich in der Volksprosa während ihrer gesamten historischen Entwicklung, doch am markantesten treten sie heute zutage, da sich einerseits die Grenzen zwischen den einzelnen Gattungen des Volkserzählgutes verwischen und andererseits das Ausschließliche im lokalen, regionalen und gesamt-nationalen Sinn beseitigt wird. Im Erzählrepertoire werden die Bestrebungen immer deutlicher, die den Ideengehalt realer gestalten und unter Betonung der humoristischen und komischen Elemente vereinheitlichen wollen. Im Laufe dieser Entwicklung nehmen die Gattungen, die die spaßhafte Seite der Begebenheit schildern, einen immer festeren Platz ein. Da es meist kurze Gebilde sind, wirken sie auf eine Lakonisierung des Stils sowie auf eine inhaltliche und ausdrucksmäßige Vereinfachung hin.

Unter Berücksichtigung der ungleichmäßigen gesellschaftlichen Entwicklung und der Phasenverschiebung kann man diese Integrationstendenzen in verschiedenen Ländern beobachten. Gleichzeitig lassen sich auch die Besonderheiten der Integration in der Folklore der slawischen Völker verfolgen. Schon in der Epoche der nationalen Wiedergeburt des slowakischen Volkes machte man sich — obwohl in einer anderen Formulierung und mit

einer gewissen Vereinfachung — Gedanken über die Integration in der slawischen Folklore. Diese Ansichten sind heute natürlich schon überholt, es wäre aber nicht richtig auf bestimmte integrale Komplexe zu vergessen, die sich besonders auf drei Gebieten äußern: in der Folklore der West-, Ost- und Südslawen. Zahlreiche Prosastoffe und stilistische (folkloristisch-poetische) Prinzipien sind ein Beweis für die differenzierte Geschlossenheit innerhalb dieser drei slawischen Siedlungsgebiete. In der Folklore der slawischen Völker lassen sich Integrationstendenzen besonders in der Gegenwart beobachten. Es macht sich eine intensivere Annäherung zwischen den Repertoires verschiedener sozialer Gruppen und nicht antagonistischer Klassen bemerkbar und es bahnt sich auch eine sog. Nationalisierung der Folklore an. Zugleich wird auch eine größere internationale Mobilität möglich, die man besonders in der Volksprosa der sozialistischen Länder feststellen kann und die innerhalb der slawischen Folklore auch durch die sprachliche Verwandtschaft gefördert wird. Trotz der separaten und parallel nebeneinander verlaufenden Entwicklung der Volksprosa in den einzelnen Ländern spielt sich auch in der Prosa ein sozialistischer Integrationsprozeß ab.

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS 4

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej
akadémie vied

Ročník 26, 1978, číslo 4

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej
akadémie vied

Hlavná redaktorka
PhDr. BOŽENA FILOVÁ, CSc.

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc.,
PhDr. Soňa Burlasová, CSc., doc. PhDr.
Václav Frolec, CSc., doc. PhDr. Emília
Horváthová, CSc., PhDr. Soňa Kovačevi-
čová, CSc., Igor Krištek, CSc., PhDr. Mi-
lan Leščák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek,
CSc., PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc.
PhDr. Štefan Mruškovič, CSc., PhDr.
Viera Nosáľová, CSc., PhDr. Adam Pran-
da, CSc., doc. PhDr. Antonín Robek, CSc.

Výkonný redaktor *Pavol Stano*
Typografia: *Ivan Kovačević*

Redakcia: 884 16 Bratislava, Klemensova 19

Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného
povstania, n. p., Martin

Jednotlivé číslo Kčs 20,-; celoročné pred-
platné Kčs 80,-

Výmer SÚTI č. 8/6
Rozširuje Poštová novinová služba, objed-
návky vrátane do zahraničia a predplatné
prijíma PNS — Ústredná expedícia a do-
voz tlače, Gottwaldovo nám. 6/VII, 884 19
Bratislava. Možno objednať aj na každej
pošte alebo u doručovateľa.

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej aka-
adémie vied, 1978

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой Ака-
демии Наук

Год издания 26, 1978, № 4

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Академии
Наук

Редакторы Д-р Божена Филова и Павол Стано
Адрес редакции: 884 16 Братислава, Клемен-
сова 19

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes
der Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Jahrgang 26, 1978 Nr. 4. Erschneit viermal
im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der
Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Redakteure PhDr. Božena Filová und
Pavol Stano

Redaktion: 884 16 Bratislava, Klemenso-
va 19

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of
the Slovak Academy of Sciences

Volume 26, 1978, No. 4

Published quarterly by VEDA, the Pub-
lishing House of the Slovak Academy of
Sciences, Managing Editors PhDr. Božena
Filová and Pavol Stano

Editor: 884 16 Bratislava, Klemensova 19,
Czechoslovakia

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de
l'Académie slovaque des sciences

Anné 26, 1978, No. 4

Parait quatre fois par an, Editions de VE-
DA, maison d'édition de l'Académie slova-
que des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et Pavol
Stano

Rédaction: 884 16 Bratislava, Klemensova
19

Distributed in the socialist countries by
SLOVART Ltd., Leningradská 11, Brati-
slava, Czechoslovakia, Distributed in West
Germany and West Berlin by KUBON
UND SAGNER, D-8000 München 34, Post-
fach 68, Bundesrepublik Deutschland. For
all other countries, distribution rights are
held by JOHN BENJAMINS, N. V., Peri-
odical Trade, Amsteldijk 44, Amsterdam
Netherlands.

